

πλέον ιδιοκτηῖται· εἰς εὐάερον καὶ εὐήλιον χώρον, ἐν ᾧ χωρὶς νὰ παραβλαφθῶσιν ἐκ τούτου τὰ ὑλικά των συμφέροντα, θέλουσιν ἀπολαύσει αὐτοὶ τε καὶ τὰ τέκνα των τῆς ποθητῆς σωματικῆς εὐεξίας, ἧς καθ' ὀλοκληρίαν στεροῦνται νῦν ἐν αἷς διαιτῶνται τρώγλαις.

Δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸν **ἔξω Κεραμεικῶν**, ἐν τινι οἰκοπέδῳ τῆς χήρας Παυλάκη, ἣτις προτιθεμένη νὰ πωλήσῃ τὸ κτῆμά της τοῦτο ἔδωκε τῇ Ἐταιρείᾳ τὴν ἄδειαν νὰ ἐξερευνήσῃ αὐτὸ διὰ σκαφῆς. Τὸ Συμβούλιον ἔκρινεν ἀνασκαπτέον τὸ γήπεδον καὶ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐργασίας εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας Ἀντ. Οἰκονόμου, μέλος τοῦ Συμβουλίου, ὅστις ἀνακοινοῖ περὶ αὐτῆς, δι' ἐκθέσεώς του, τάδε :

«Γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀναλαβῶν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνασκαφῆς ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τῆς χήρας Παυλάκη πρὸς Β. τοῦ Διπύλου κειμένῳ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Πλαταιῶν καὶ Σαλαμῖνος ἐπεθύμουν κατὰ πρῶτον νὰ ἀνευρεθῶσι τὰ ἔχνη τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ τῆς ἀπὸ Διπύλου εἰς Ἀκαδημίαν ἀγούσης οὐχὶ τοσοῦτον διότι καὶ μόνης αὐτῆς ἡ εὕρεσις ἤρκει νὰ διακαιολογήσῃ πᾶσαν δαπάνην, ὅσον διότι αὕτη εὕρεθῆσα θὰ ἀπέβαιεν ἀσφαλεστάτη ἀφειτηρία πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν πολυτιμοτάτων μνημείων, ἅτινα ἐκόσμουσαν αὐτὴν ἐκατέρωθεν πυκνότατα μέχρι τῆς Ἀκαδημίας.

»Κατιοῦσι δὲ (λέγει ὁ Πausanias 1, 29, 2) ἐς Ἀκαδημίαν ἀπὸ Διπύλου περιβόλος ἐστὶν Ἀρτέμιδος καὶ ξόανα Ἀρίστης καὶ Καλλίστης, ὡς μὲν ἐγὼ δοκῶ καὶ ὁμολογεῖ τὰ ἔπη τὰ Πάμφω τῆς Ἀρτέμιδος εἰσὶν ἐπικλήσεις αὐταὶ, καὶ ναὸς οὐ μέγας ἐστίν, εἰς ἃν τοῦ Διονύσου τοῦ Ἐλευθερέως τὸ ἄγαλμα ἀνά πᾶν ἔτος κομίζουσιν ἐν τεταγμέναις ἡμέραις· ἱερὰ μὲν σφισι ταύτῃ τοσαυτά ἐστι, τάφος δὲ Θρασυβούλου μὲν πρῶτον τοῦ Λύκου. . . . ἐπὶ δὲ αὐτῷ Περικλέους τε καὶ Χαβρίου καὶ Φορμίωνος· ἐστὶ δὲ καὶ πᾶσι μνήματα Ἀθηναίοις, ὅποσοις ἀποθανεῖν συνέπεσεν ἐν τε ναυμαχίαις καὶ ἐν μάχαις πεζαῖς, πλὴν ὅσοι Μαραθῶνι αὐτῶν ἡγωνίσαντο, τούτοις γὰρ κατὰ χώραν εἰσὶν οἱ τάφοι δι' ἀνδραγαθίαν,

οί δὲ ἄλλοι κατὰ τὴν ὁδὸν κεῖνται τὴν εἰς Ἀκαδημίαν καὶ σφῶν ἐστᾶσιν ἐπὶ τοῖς τάφοις στῆλαι τὰ ὀνόματα καὶ τὸν δῆμον ἐκάστου λέγουσαι».

»Τοιαύτην γνώμην ἔχων προέβαινον εἰς τὸ ἔργον, μετ' οὐ πολὺ δ' ἡμέρας τῇ 21 Ὀκτωβρίου ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος μέτρων πού 4,40 ὁδὸς σκυρωτὴ χωροῦσα πρὸς βορρᾶν, πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἐξετάσας δὲ καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ ἄξων τοῦ Διπύλου διέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ κλινοῦσης ἐπὶ δεξιᾷ, ἐπειθόμην ὅτι εὐρέθη τὸ ζητούμενον.

Βαθύτερον τῆς ἀνευρεθείσης ὁδοῦ ὀρωρυγμένος καὶ παράλληλος αὐτῇ καὶ τῇ ὁδῷ Πλαταιῶν ἐφάνη ἀρχαῖος ὑπόνομος ἔχων κατὰ διαστήματα φρεατίας (τὰς νῦν καλουμένας μπατζάδες)· μιᾶς τούτων τὰ ἔγνη σφύζονται ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ, ἄλλη δὲ διατηρεῖται ἀκέραιος ἐγγύτερον τοῦ Διπύλου ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τῆς χήρας Βαλακάκη, ἐνθα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθῇ ἀνασκαφὴ, διότι ἐξ αὐτῆς πᾶσα ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ὁδοῦ θὰ ἐκλίπη καὶ τὰ ἐκατέρωθεν αὐτῆς δύνανται ἀκωλύτως νὰ ἀποκαλυφθῶσιν, ἅτε παντάπασιν ἐλευθέρου ὄντος τοῦ χώρου καὶ τρόπον τινὰ καλοῦντος ἡμᾶς ἐπὶ τοῦτο.

»Ἐπὶ τοῦ ὑπονόμου, οὐχὶ κατὰ χώραν, εὐρέθησαν δύο στῆλαι μαρμάριναι, ἐν αἷς εἶναι ἀναγεγραμμένα ψηφίσματα, τὸ μὲν ἐπὶ Λυσανίου ἄρχοντος, δι' οὗ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος στεφανοῦσιν Ἀντίδωρον λαχόντα τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ Ἐκφάντου ἱερέα τῆς Καλλίστης διὰ τε ἄλλα καὶ διότι ἀπενήνοχε λόγους περὶ πάντων, ὧν ὠκονόμηκεν ἀκολούθως τοῖς νόμοις. Ἦτο δὲ ἡ στήλη αὕτη, καθ' ἣ κελεύει τὸ ψήφισμα, ἰδρυμένη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Καλλίστης, ὅπερ κατὰ Πausανίαν ἔκειτο πρὸ τῶν τάφων.

»Ἐκ τοῦ ψηφίσματος γνωρίζομεν καὶ δύο νέους ἄρχοντας τῆς Γ'. ἑκατονταετηρίδος, τὸν Λυσανίαν καὶ τὸν τοῦ προηγουμένου ἔτους Ἐκφαντον.

»Τὸ δὲ ἕτερον ψήφισμα ἐγένετο ἐπὶ Κίμωνος ἄρχοντος, δι' οὗ οἱ θιασῶται, οἵτινες εἶναι ἀναγεγραμμένοι χωρὶς οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, στεφανοῦσι τὸν ἀρχεραμιστὴν Σώφρονα θαλλοῦ στεφάνῳ καὶ λημνίσκῳ ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ εὐσεβείας τῆς εἰς τὴν θεόν.

» Ἰκανοῦ μέρους τῆς ὁδοῦ κατὰ μῆκος ἀποκαλυφθέντος, καιρὸς ἦτο νὰ ἐξετασθῇ καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς.

» Πρὸς τοῦτο ἐσκάφη δεύτερος λάκκος παράλληλος τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ βάθει ἀνευρέθη ἔδαφος σκυρωτόν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ λάκκῳ, καὶ ὀχετὸς χωρῶν παραλλήλως. Τὸ πλάτος τῆς ἀποκαλυφθείσης σκυρωτῆς πλατείας μέχρι τοῦ ὀχετοῦ εἶναι μέτρων περίπου 11.

» Ὡς γνωστὸν, αἱ μὲν ἄλλαι ὁδοὶ εἶχον πλάτος περὶ τὰ 3 μέτρα καὶ 50 $\frac{0}{10}$, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας ὁ Λίβιος (31, 24) λέγει ὅτι ἦτο πλατεία (lata), ut pediti equitique hostium liberum spatium praeberet.

» Φρονοῦντες ὅτι ἐκεῖ ἐπερατοῦτο τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ ἐσπεύδομεν εἰς ἀποκάλυψιν τοῦ πέραν αὐτῆς χώρου ἐλπίζοντες ὅτι ταχέως θὰ ἀναφανῇ τάφος τις ἢ ἱερόν. Καὶ ὄντως ἡ ἀνασκαφὴ ἐφανέρωσε μέρος τῶν θεμελιῶν ἀρχαίου μνημείου συγχειμένων ἐκ μεγάλων τετραγώνων πωρίνων λίθων. Πιστεύομεν δ' ὅτι μετὰ τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν τούτου θὰ προέλθωσιν εἰς φῶς καὶ ἄλλα.»
[Ἄ. Οἰκονόμος].

Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 3,172.

Τρίτη ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ἐν τῷ παρὰ τὸ **Δέπυλον ἀρχαίῳ νεκροταφείῳ** ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ συμβουλίου Βαλερίου Στάη, ὅστις δι' ἐκθέσεώς του ἀνακοινοῖ περὶ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης τὰ ἑξῆς:

« Μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ εἰς Πεντέλην τύμβου, περὶ οὗ κατωτέρω, ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου κοιμητηρίου κατὰ τὴν Ἀγ. Τριάδα ὑψώματος, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ φυλακεῖον. Τὸ ὕψωμα τοῦτο μὴ ἀνασκαφέν ὑπὸ τῶν πρὸ ἐμοῦ ἐπιχειρησάντων ἀνασκαφὰς κατὰ τὸν χώρον ἐκείνον ἢ ἐλάχιστα κατὰ τὸ ἀρκτικὸν αὐτοῦ, εὐχερῶς ἀνεγνώρισα κατὰ τινα τελευταίαν ἐπίσκεψίν μου ὡς τεχνητόν, ἦτοι ὡς τύμβον, καθόσον καὶ ἐν αὐτῷ διεκρίνοντο καθαρῶς διάφορα στρώματα, ὅπως ἐν τῷ παρὰ τὸ Ἀμαρούσιον τύμβῳ. Ἡ ἀνασκαφὴ, ἐνεργηθεῖσα εὐθύς τότε (ἀπὸ τῆς 27 Νοεμβρίου) καὶ διαρκέσασα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους (22 Δεκεμβρίου)